

ФРАНСИСКО КОЛОАНЕ ГОЛАТА СТЕП

Превод от испански: Цветан Георгиев, 1970

chitanka.info

I

Писък на ранено чуленго изплющя всред самотата на Голата степ, раздра внушителната тишина, която цареше над пустинната равнина, накара да трепнат дори листенцата на сухите храсти и се изгуби подобно ехото на някаква жалба по песъчливата пустош.

— Ох, проклето чуленго! Няма да ни остави да спим тази нощ! — възкликна дон Педро Бария, най-възрастният от нас, надзирателите на стадото, и спря няколко овци, които, уплашени от писъка, бяха побягнали.

Това беше първата нощ, която прекарвахме в Голата степ. Карахме стадо от четири хиляди овци от чилийското стопанство „Сан Себастиан“ за аржентинското стопанство „Рио Кулиен“, собственост на дружество „Патагонски овцеферми“. Между тези две стопанства се простират сто и петдесет километра неплодни и тъжни земи, заградени от малката планинска верига Кармен Силва и Голата степ, тази странна геологическа формация, разположена по източното крайбрежие на остров Огнена земя.

На тази географска ширина през януари нощта трае само три часа. Затова, щом мрачината, подобна на някакъв черен прилив, започна да нахлува от Атлантика в пампата, ние, четиримата пастири, които придружавахме стадото, слязохме от конете, свалихме от товарните коне походните кошари, подобни на рибарски мрежи, опънахме ги във форма на триъгълници и ги закрепихме на дървени колове. След това вкарахме в тях стадото и поставихме по едно куче при всяка от кошарите. Всеки от нас водеше по три кучета и след вечеря щяхме да пуснем най-добрите от тях да пазят добитъка.

Дон Педро, най-старият надзирател, прегледа кошарите. Лара, който някога бе работил като укротител и обздвач на диви коне, свирна по начин, познат само на хората от тази професия, и поведе малкото хергеле на водопой. След това щеше да остави конете да пасат, ако, разбира се, можеше да намери паша в тази суха равнина. Шотландецът Макбийнз, който приличаше на мършаво куче и имаше

коса, прилична на вълна, обезцветена от природните стихии, започна да вдига палатката, която трябваше да ни подслони срещу западния вятър, вечен спътник на степите в Огнена земя. Аз се залових за онези работи, които законът на полския живот ми налагаше да извърша — да приготвя агнешката плешка, за да я опечем на шиш, да наклада огъня и да потърся вода за матето^[1].

---

[1] Мате — питие, подобно на чай, широко разпространено в Южна Америка. Пие се от кратунки с помощта на тръбичка. — Б.ред.

↑

II

Бяхме четирима души, типични представители на жителите на Огнена земя. Дон Педро Бария, с червеникаво мургаво лице, изпечено от снежните бури и степния вятър, с кафяви очи, леко кървясали от непрестанните виелици, беше човек на около петдесет години. Носеше дебели четинести мустаци, засукани надолу, които смучеше и прибираше с особено въртене на езика, подобно на това на бик, който обира сочната трева по пасбището, неподозиращ, че в същия този миг съдбата се готви да му хвърли примка на шията. Благодарение на знанията и на издръжливостта си дон Педро беше най-добрият надзирател в стопанството ни. Агустин Лара се отличаваше с едрото си телосложение. По нрав спокоен и добродушен, той беше станал овчар, след като бе укротявал диви коне. Макбийнз принадлежеше към онзи тип шотландски емигранти, които често се срещат в Огнена земя — сурови, наивни, благородни и скъперници. Свиреше добре на акордеон и когато си пийнехме, той като истински шотландец започваше да пее меланхолично, с гъгнив глас песни от своята далечна родина. Аз бях от онези осемнайсетгодишни хлапаци, които още отрано огорчават родителите си. Записах се да служа войник. Попаднах в частта на един жесток старшина, който здравата ме измъчи. Караше ме да тичам по цял ден с картечницата на гръб. Избягах от войската и се спуснах в южната част на страната, където постъпих на работа като чирак в скотовъдните стопанства. По това време да бъдеш чирак, или както ги наричаха презрително на англо-патагонско наречие „хакерусе“, значеше да бъдеш момче за всичко — и ратай, и овчар, и работник по опъване и поддържане на телените огради. Но с времето чиракът, след като изучеше всички тези занаяти, можеше да стане надзирател на ратаите, надзирател на овчарите, главен надзирател на ферма, на стопанство и дори, ако щастието му се усмихнеше, и управител.

Малцина са тези, които издържат на изпитанията. Повечето побягват още преди да се е изтърколила година, и се връщат в селото си с някое ребро по-малко, с изкълчено рамо или със счупен крак.

III

— Гражданите нищо не разбират от топлика на огъня и от красотата на пламъците — каза Лара и тези думи сякаш бяха отправени към мене. Макар че цяла година вече бях прекарал по полето, все още ме смятаха по-скоро за гражданин, отколкото за техен другар.

— Затова пък чираците разбират от фойерверки и бенгалски огньовете — каза Макбийнз, като се усмихваше подигравателно, но без да влага в усмивката си злоба.

— А шотландците разбират от коне, колкото старата ми шапка от евангелието — отвърнах аз надут и с известно високомерие, което не успях да прикрия.

— Ах, ти, голобрадо надзирателче. Засегна ли се? Чакай, чакай! Ще дойде ден да ми поискаш куче, ала няма да получиш — рече шотландецът, като по този начин ми напомняше за добрите си кучета.

Неведнъж той ме беше избавял от затруднения, като ми изпращаше на помощ своите кучета, тъй като моите не бяха равностойни помежду си. През годината, прекарана в полето като овчар, бях успял да дресирам две, още много палави кученца, Енвидо и Труко. Притежавах освен това две стари кучета, Бен и Дон Оскар, които бях получил от един стар циганин. Този циганин бе минал през стопанството и аз направих с него размяна. Срецу няколко стари стремени и един потник за под седлото получих двете кучета.

Скоро месото се опече и дон Педро извади остро наточения си нож от шведска стомана, което беше покана да започнем вечерята. Всеки си отрязва парче месо според вкуса си.

Хляб носехме в кожените си торби, но дон Педро не се отказваше от навика си, придобит в остров Чилое, да заравя картофи в топлата пепел. Скоро сипкавите картофи и сочното месо наситиха глада ни.

След като дадохме на кучетата да се хранят, насядахме около огъня, за да изпием по няколко глътки мате. У нас започна да нахлува

онова неописуемо спокойствие, меланхолично и понякога скръбно, което обхваща човек малко след като е паднала нощта в пустините, в пампата и степите на Огнена земя, където нито една птица, нито едно насекомо дори не нарушават мълчанието и самотата.

IV

Аз не познавам по-пустинна и по-вълнуваща местност в крайния юг на американския континент от Голата степ. Както казах вече, тя се простира на сто и двадесет километра дължина и обхваща безплодните земи, разположени по Атлантическото крайбрежие на Огнена земя. Сто и двадесет километра на дължина и около десетина километра на ширина. Растителността е крайно оскъдна — сухи, ниски храсти, които са много характерни за тази област, лишеи и тревички, едва подали глава над пясъка и глинестата кал. Плажът е внушителен и се отличава с особени приливи и отливи. При прилив морето нахлува на няколко километра във вътрешността на сушата и стига чак до самата пампа. След това се оттегля бавно, подобно на разляно масло, оставяйки зад себе си слой асфалтова тиня, на която не се осмеляват да кацнат дори и уморените птици. От време на време човек може да срещне стадо тюлени, което се излежава на пясъчния бряг, или някой болен кит, заседнал на някоя плитчина и дошъл тук да умре.

Тук всичко изглежда мъртво. Тази местност е сякаш началото или краят на някаква странна планета. Но най-чудноватото от всичко е ивицата земя, пясък и камъни, която навлиза дълбоко в морето. Всъщност точно това необикновено и тясно продължение на сушата в морето носи името Парамо^[1] и на него са нарекли цялата тази крайбрежна област.

Пътникът, който за пръв път прекосява Огнена земя, за да достигне Атлантическия океан точно в тази местност, остава удивен, че открива един остров, който не е отбелязан на картите. Но той се смайва още повече, когато открие, че островът, който се показва над вълните като издължен тънък бял гръб, очертава голям кръг и се съединява със сушата, затваряйки голям залив.

По време на моите самотни скитания, когато преследвах по плодородните долини и по скалистия стръмен морски бряг, който остава на север от нос Доминго, стада гуанака, бях открил в дни на добра видимост и на морско спокойствие това странно геологическо

образуване, което се съединява със сушата. Един път, като идвах откъм стопанството „Сара“, стигнах почти срещу него, но скалистият бряг, който се спускаше почти отвесно към океана, не ми позволи да се прехвърля на тази ивица земя. Друг път ме спряха няколко гигантски калцирани скелети на китове, които приличаха на кораби в строеж. Моят кон се уплаши от тях и от костите на няколко тюлени, моржове и морски лъвове и не поиска да мине между тях. Но това, което най-вече не ми позволи да продължа и да се запозная с ивицата земя, която навлизаше в морето, беше внушителното мълчание, онова чувство, че се намирам извън или на ръба на един свят, на бряг, край който се простира един парализиран и заприщан океан, в сред местност, която морските зверове, птиците, дори и гуанаката посещават само тогава, когато разберат, че е дошъл краят им. Мисля, че съм първият човек, който е стъпил на този къс земя, тъй като никой друг от овчарите не можеше да се сравни с мене по скитническа страст. Те никога нямаше да се решат да прехвърлят телените огради на стопанствата и да пресекат дюните, за да стигнат до границите на този странен кът от земята, разположен по средата на източното крайбрежие на Огнена земя.

---

[1] Парамо — на испански значи гола степ, степ, лишена от всякаква растителност. — Б.ред. ↑

V

Луна, подобна на запалена фурна, започна да се издига зад планинските вериги. Тя заля равнината с червеникава светлина и освети океана и белезникавия гръб на Парамо, който, прострял се в морската шир, набраздяваше повърхността ѝ.

— Оттук започва краят на света. Земята става все по-малка, заприличва на яйце и затова луната изглежда толкова голяма, а звездите толкова близки, сякаш ей сега ще паднат върху главите ни — каза дон Педро с твърде поучителен глас и подаде кратунката с мате на Макбийнз.

— А още по̀ на юг — продължи той, — в Наварино, където живеят яганите, земи, които аз пребродих на младини, вечер и на разсъмване можеш да видиш странни светлини. Тук морските течения променят внезапно своя ход, компасите играят, магнитните игли не служат за пет пари и дори най-опитните моряци се заблуждават и не намират правилния път.

— Не чухме отново писъка на раненото чуленго — каза Лара.

— И дано не го чуем отново — отговори дон Педро.

— Защо? — заинтересува се шотландецът.

— Повече нито дума, приятелю Мак. Вие искате да ме подмамите да ви изкажа тайните си, но тази няма да я бъде. Уморени сме и умираме за сън.

Около огъня настъпи мълчание. Някакъв лек, мигновен повеи на вятъра разигра пламъците. Като се изкачваше по небосклона, луната бе започвала да намалява. Сега тя хвърляше върху Голата степ такава причудлива светлина, че изглеждаше като да сме седнали на ръба на друга луна.

Тишината не трая дълго. Дон Педро пестеше думите си, но в нощите, когато карахме добитъка от една местност в друга, всеки крайпътен камък навяваше на стария надзирател някакъв спомен и той, ветеран на пътеките, които кръстосват остров Огнена земя, обичаше да го споделя, особено с нас по-младите.

— Понякога си мисля, че тази Гола степ е прокълната или омагьосана — започна пестеливо старият надзирател.

Аз, който по време на моите самотни обиколки с кон бях дошъл до същото заключение, свих една дебела цигара и се приготвих да я изпуша, заслушан в гласа на опита.

— Не вярвам във вещици — продължи дон Педро. — Нека с тях се занимават хората, които населяват по-благодатни земи. Тук вятърът е толкова силен, че като духне, влачи със себе си дори и камъни. Той няма да остави и една вещица да се завърти насам. А освен това, нали е равнина, хората биха ги забелязали още отдалече. Зиме пък биха премръзнали от студ или снежна виелица ще ги затрупа. Не, тук няма място за магии. Земята е сурова, а и хората са калени и твърди и не им минават разни бабини деветини.

„Но тази Гола степ, която посещават само гуанаката, когато им дойде ред да раждат, и болните тюлени, когато усетят, че ще мрат, е толкова странна и толкова печална, че ако не е омагьосана, то най-малкото е прокълната.“

„Много лоши неща са се случвали тук — продължи надзирателят. — На младини, препусках веднъж цяла нощ, търсейки фермата «Рио Кулиен». Цяла нощ се скитах в сред пясъците. Когато дойде приливът, водата стигна до мен и конете ми. В краката на конете почнаха да сумтят някакви морски зверове и те, подивели от уплаха, се хвърляха насам-натам. Заклевам се, че от седмици насам не бях вкусвал нито капка ракия, а се чувствах като пиан. Не бях болен, а ме тресеше. Така прекарах цяла нощ и на съмване открих, че се бях въртял непрекъснато около сградата на фермата, която изникна едва ли не под носа ми.“

„И ако преди малко казах, че се надявам да не чуем отново писъка на раненото чуленго, то е, защото години след тази случка, една нощ, като карахме стадо овце, също както сега, чухме същия този писък. Сантибаниес, един младеж от северната част на страната, се хвърли веднага на коня си и се спусна да преследва чуленгото, защото се надяваше да го хване и да одере кожата му. През този сезон идват много ловци на чуленга и някои, по-несръчни, не улучват главата на животното. Ранено, то се скита по степта и надава от време на време този отвратителен писък, който напомня плач на пеленаче. Превали нощта, а Сантибаниес не се връщаше. След като съмна, излязохме да

го търсим и по одеялото и шапката му разбрахме, че бе пропаднал или по-право, че бе погълнат от едно леговище на раци, от тези, които се свързват под дюните с морето.“

„Много млади ловци, следвайки нощем вика на ранени чуленга, са загивали по същия начин.“

Луната започна да нанизва на диамантената си нишка стадо пухкави облачета, подгонени от северняка, и докато се забавляваше с тази игра, сиянието ѝ се помрачи и Голата степ се драпира в черни воали.

Раздиращият вопъл на раненото гуанако бе чакал сякаш този миг на мрак. Той се извиси над печалния простор и се изгуби със същия трепет, както и преди, разкъсан на две нишки: наполовина човешки глас, наполовина животински вой.

— Тези проклетници носят нещастие. По-добре е да си легнем — каза Лара. — Вие, дон Педро, нали сте вече по-възрастен, спите толкова, колкото трае една лятна нощ, но ние май си поспиваме повечко.

Русата скитница по просторите престана да нанизва облачета и светлият покой на Голата степ отново ни очарова.

Всеки от нас разстла вещите си. Седлата ни служеха за възглавница. Потниците и всичко останало — за постеля. Легнахме по гръб и се завихме с дебелите вълнени одеяла. Обърнали поглед към небосклона, у нас нахлу онова смесено чувство на тревога и на покой, което носят със себе си нощите на природата.

Настаних се да спя под един от храстите. Искях да заспя веднага, но звездите прекарваха своите тънки нишки светлина между клоните на храста и дразнеха натежалите ми за сън очи. Нахлупих тогава шапката върху лицето си и заспах. Последното ми видение бе една звезда, която се превърна във вода, която играеше между клепачите ми.

VI

... Внезапно от другата страна на храста се размърда някакво меко тяло и нещо като пясъчен прашец опръска лицето ми. Загледах се внимателно и открих, почти слята с нощния мрак, една огромна пума, излегнала се до мен. Не смеех да дишам дори. Но, по дяволите, това не беше пума, а огромна камилска птица, която ме задушаваше с перушината си. Странно! Та нали в Огнена земя няма нито пуми, нито камилски птици. Но тогава това е тюлен, един огромен тюлен, който се приближава към мене. По дяволите! Ето че аз се нося по спокойното и гъсто асфалтово море на Голата степ, но не мога да плувам и тюленът се приближава към мене, отворил своята огромна паст и оголил блестящи зъби...

Не мога да сдържа вика си, който напират отвътре. Един страшен вик. Но не съм аз този, който вика. Рече тюленът или може би това е писъкът на раненото чуленго. Не, и това не е! Вие моето куче, моето вярно и добро куче Бен. Вой на разкъсваща болка.

Воят сякаш изтръгна сърцето ми, промуши главата ми, почна да скубе косите ми.

Събудих се от страшния кошмар, размахал ръце и удряйки с тях по храста. Но още преди да се съвзема напълно от съня, разбрах, че кучето ми действително вие, че болезненият му, тревожен, агоничен вой не е приумица на въображението ми.

Внезапно воят стихна. Дон Педро, Макбийнз и Лара бяха скочили на крака и се гледаха един други смаяни.

Видяхме, че няколко овце бягаха по полето. Конете се хвърляха насам-натам уплашени, а стадото кръжеше, увлечено от някакъв водовъртеж. Неизвестна, огромна сила влачеше мрежата на кошарата, а кучетата се стрелваха по всички посоки, мъчейки се да спрат овцете.

Всичко това стана за миг. Също така за миг Лара свали букаите от коня си, сложи му юздата, възседна го на голо и се спусна да събере стадото. Макбийнз и аз опипахме ножовете си, които бяха пъхнати в кончовите на ботушите ни. Дон Педро измъкна от вещите си старата

карабина „Уинчестер“, модел 44, с която никога не се разделяше в полето.

Упътихме се към мястото, където непознатата сила дърпаше мрежата. Вървахме съсредоточени, загрижени да узнаем причината на това толкова странно произшествие.

— Това го няма писано в моите книги — подхвърли дон Педро.

Луната се беше отместила към планинската верига Кармен Силва, а южната зора започваше да багри във виолетово далечния гръб на Атлантика.

Напредвахме предпазливо и когато стигнахме до ръба на някакъв дълбок ров, дон Педро вдигна карабината и ни спря с вик: „Внимание!“.

И тримата се заковахме на място, изумени от гледката. На дъното на рова, отворило уста и оголило блестящи зъби, така както го видях насън, лежеше, омотано в мрежите на кошарата, едно бяло чудовище, дълго повече от четири метра. Около него имаше шест или седем мъртви овце и моето куче Бен, разкъсано от зъбите му.

— Бял тюлен! — извика дон Педро и повтори: — Това го няма писано в моите книги. Внимавайте! Тези зверове хвърлят с муцуните си камъни със страшна сила и отгоре на това са много точни стрелци.

Надзирателят, който беше опитен в лова на тюлени, мина отстрани на звяра, потърси най-слабото му място и стреля.

Ехото на изстрела се плъзна в далечината. Морският звяр се изправи на задните си перки. Гладката му и бяла кожа блесна като мрамор. Гърдите му с две изпъкналости като тези на жена се изпънаха мощно. За миг наподобих скулптурата на гръцка богиня, красива и чудовищна, осветена едновременно от светлината на луната и на зората. Животното поклати глава, разтвори големите си бърни, разтърси с дрезгавия си рев Голата степ и рухна в смъртна агония.

Приближих се към трупа на това огромно и красиво морско животно. Не можах да удържа желанието си и прокарах ръка по гладката му и мека кожа. После взех трупа на Бен, изкопах дупка в камънака и го погребях.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.